

Sömürge Dönemi. Endonezya adaları, XVI. yüzyılın başlarından itibaren Avrupalı sömürgeci devletlerin nüfuz ve tesiri altına girmeye başladı. 1511 yılında Malaka'yı zapteden Portekizliler bölgenin baharat ticaretini ele geçirerek yaklaşık bir asır burada faaliyet gösterdiler. Bu süre zarfında "Baharat adaları" olarak da adlandırılan Endonezya'nın doğusundaki Maluku adalarında hem ticaret hem de misyonerlik yapan Portekizliler'in ticaretten elde ettikleri büyük kazanç diğer sömürgeci ülkelere de cazip geldi. Malî ve askerî bakımlardan Portekizliler'den daha üstün olan Hollandalı denizci ve tüccarlar, XVI. yüzyılın sonlarından itibaren kafieler halinde bölgeye akın etmeye başladılar. 1595 yılında Cava'ya Cornelis de Houtman yönetimindeki ilk Hollanda tüccar kafilesi geldi. Bunu, değişik şirketlere ait gemilerle yapılan 1598'deki beş ve 1601'deki on dört ayrı sefer takip etti. Bu sırada Hollandalılar Sumatra adasına da çıkmaya çalıştılar; ancak 11 Eylül 1599'da başlattıkları saldırı güçlü Açe Sultanlığı tarafından püskürtüldü. İlk yıllarda kendi aralarında rekabet halinde olan Hollandalı şirketler, hükümetin tavsiyesi üzerine Mart 1602'de birleşerek Birleşik Doğu Hindistan Şirketi'ni (Vereenigde Oost-Indische Compagnie: VOC) kurdular. Aynı yıl Hollanda hükümeti şirkete, Asya kıtasında bağlılık yeminiyle personel almayı, savaş açmayı, kaleler kurmayı ve antlaşmalar yapmayı içeren ya-

rı egemen yetkiler verdi ve bir genel vali tayin edip ona yardımcı olacak bir danışma meclisi (Raad van Indies) oluşturarak şirketin gücünü arttırdı.

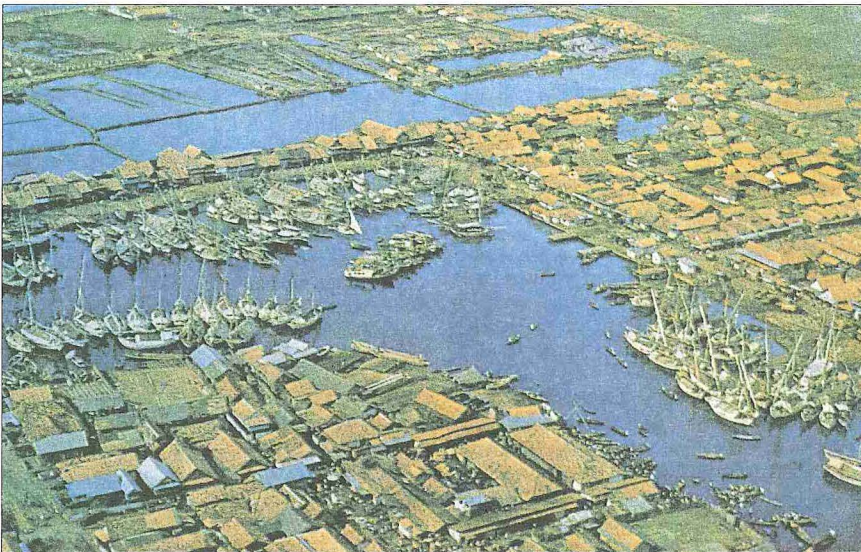
Kısa süre içinde, denizle bağlantısı olan yerlerde kaleler inşa ederek siyasî ve askerî bir güç haline gelen şirket, başlangıçta sadece yerli idarecilerden ticarî imtiyazlar elde etmeyi ve kontrolü altında tuttuğu yerlerde ticaret merkezleri kurmayı hedefliyordu. Ancak zamanla Avrupalı, Çinli, Arap ve yerli rakiplerinin tesirlerini kırmak ve mahallî devletlerle imzaladığı antlaşmaları uygulamak amacıyla bölgedeki siyasî olaylara da müdahale etmeye ve bu arada toprak ilhakları yapmaya başladı. Şirket önce önemli bir baharat adası olan Ambon'u Portekizliler'den alarak diğer Avrupalı rakiplerini buradan uzaklaştırmaya ve böylece ticaretin yalnız kendi kontrolü altında kalmasına çalıştı (1605). "Savaşsız ticaret, ticaretsiz savaş olmaz" diyerek işe başlayan genel vali Jan Pieterszoon Coen, Batı Cava'nın önemli liman şehri Cayakarta'yı (bugünkü Cakarta) işgal etti (1619) ve şehrin adını Batavya'ya çevirip burayı şirket (sömürge) yönetiminin merkezi haline getirdi. Sınırlarını batıya ve kuzeye doğru genişletmeyi amaçlayan Mataram Sultanı Agung, 1628 ve 1629 yıllarında iki defa Batavya'ya karşı saldırıya geçti ise de başarılı olamadı.

XVII. yüzyılın ortalarına doğru Hollanda ticaret sisteminin diğer Endonezya adalarına yayılması üzerine bölgede bu-

lunan müslüman sultanlıklar zamanla şirketin tesiri altına girmeye başladılar. Ticarî etkisinin güçlenmesinin arkasından 1658 yılında Sumatra'nın güneyinde bulunan Palembang Sultanlığı ile yaptığı savaş sonucunda bölgenin kontrolünü ve kara biber ticaretini ele geçiren şirket, daha sonra Batı Sumatra'daki Minangkabau kabile reisleriyle imzaladığı antlaşmalarla da bu bölgeyi nüfuzu altına aldı. Bu faaliyetlerin ardından güçlü sultan İskender Muda'nın ölümünden (ö. 1636) sonra kadın hükümdarların elinde gittikçe zayıflayan Açe Sultanlığı'nın topraklarına saldırılar düzenlemeye başladı. Ancak bu saldırılar adanın diğer yörelerinde olduğu gibi kesin başarıyla sonuçlanmadı ve böylece Hollandalılar bu bölgede yine ticarî üstünlüklerini hissettirmelerine rağmen 1903 yılında son Açe sultanı Tuanku Muhammed Dâvûd Şah'ın boyun eğmesine kadar devam edecek olan uzun bir savaş dönemini (1873-1904) başlatmış oldular.

XVII. yüzyılın ikinci yarısında, şirketin yönetim merkezi Batavya'nın bulunduğu Cava adasında taht kavgaları yüzünden buhrana giren Mataram Sultanlığı'ndaki muhalif güçleri arkasına alan Madura Prensi Trunacaya, karışıklıklardan faydalanarak önce Doğu ve Orta Cava'nın bazı bölgelerini kontrolü altına aldı; daha sonra da Mataram sarayını ele geçirdi (1677). Ancak şirket, Sultan I. Amangkurat adına devletin iç işlerine karışarak Mataram tahtını eski hânedana geri verdi ve yaptığı yardımlara karşılık olmak üzere de çeşitli ticarî imtiyazlarla birlikte Batavya'nın güneyindeki Priangan ve adanın kuzey sahilindeki Semarang bölgelerini elde etti. Bu sırada, Kuzeybatı Cava'da bulunan Bentem Sultanlığı'nda veliaht prens Sultan Hacı, babası Ebû'l-Feth Agung'a isyan etti ve şirketin yardımıyla babasını tahttan uzaklaştırdı. Fakat bu durumu fırsat bilen Hollandalılar 1684 yılında yaptıkları bir antlaşmayla Bentem Sultanlığı'nı şirkete bağladılar. Ardından da bağımsızlığını kaybeden Sultan Hacı Ceribon üzerindeki egemenlik haklarından da vazgeçmek zorunda kaldı. Böylece Hollandalılar XVII. yüzyılın sonuna doğru yaptıkları toprak ilhaklarıyla Cava adasına tamamen hâkim duruma geldiler. Buradaki kesin hâkimiyetin ardından da Güney Sulavesi'de bulunan Makassar, Gowa ve Bone devletlerini, Borneo'nun güney-güneydoğu kesimlerini ve Maluku adalarını, XVIII. yüzyılda da devam eden savaşlarla veya yerli idarecilerle

Cakarta Limanı'ndan bir görünüş - Endonezya

yapılan ikili antlaşmalar yoluyla hâkimiyetleri altına aldılar.

Şirket, işgal ettiği veya siyasî nüfuzu altına aldığı yerlerde ürünleri toplamak için merkezler kurarak yerli idarecileri kendisiyle ticaret yapmaya zorladı. Bazı ürünlerin ziraatını sınırlarken tam kontrolü altında tuttuğu bölgelerde insanları köle gibi çalıştırıp ürettikleri malın tamamını vergi olarak tahsil etti. Nüfuzu altındaki yerlerde ise belirli fiyatlar karşılığında zorunlu ürün tevzi sistemleri uygulayarak kendi ticarî tekeli hâkim kıldı. Ancak XVIII. yüzyılın ikinci yarısında daha fazla idarî sorumluluk yüklenmesi sonucu idarî masrafların giderek çoğalması, kaçakçılığın ve yolsuzluğun yaygınlaşması ve İngiliz rekabetinin baskısını arttırması şirketin ticarî gelirlerinin azalmasına ve ekonomik durumunun bozulmasına sebep oldu. 1750 yılında 10 milyon florin olan borç miktarı kırk yıl sonra 100 milyona yükseldi ve 1795'te Fransa'nın Hollanda'yı işgali üzerine önce işlerinin tasfiyesi bir komisyona verilip 1 Ocak 1800 tarihinde de resmen kapatılarak bütün hakları, malları ve toprakları Hollanda Devleti'ne intikal ettirildi.

1808 yılında tayin edilen genel vali Herman Willem Daendels, merkezî yönetimi güçlendirecek bazı idarî değişiklikler başlattı. Doğrudan Hollanda idaresi altında bulunan bölgelerde yarı egemen mahallî yöneticilerle kabile reislerini Hollandalı temsilcilerin emri altına alarak devletin maaşlı memurları haline getirdi. Sultanlık ve krallıkla idare edilen yerlere tayin ettiği temsilcilerin yetkilerini arttırıp onları bütün protokol işlerinde devlet başkanlarıyla aynı seviyeye yükseltti. Muhtemel bir İngiliz saldırısına karşı koymak için yerlilerin de katıldığı yeni askerî birlikler kurdu ve Cava'da bayındırlık hizmetlerine girişti. Ancak Batavya'nın ve çeşitli adalardaki diğer önemli limanların İngiliz gemileri tarafından abluka altına alınmasıyla ekonomi krize girdi. 1811 yılında İngilizler Cava'yı ve ona bağlı diğer Hollanda sömürgelerini işgal ettiler ve buraya genel vali vekili Thomas Stamford Raffles yönetiminde beş yıl (1811-1816) hâkim oldular. Raffles, Hollanda'nın takip ettiği zorunlu çalıştırma ve zorunlu üretim sistemini kaldırarak onun yerine serbest üretim ve para ekonomisine dayanan bir sistemi uygulamaya koydu. Cavalı aristokratlara ait bütün tarım alanlarını dev-

let arazisi olarak ilân eden Raffles, üretilen pirinç ve diğer ürünlerin belirli bir kısmını veya bu miktarın karşılığını nakden ödemeyi gerektiren bir toprak kiralama sistemi getirdi. Bu sistem genellikle Cava'nın kuzey sahillerinde uygulamaya konulurken Batı Cava'nın Priangan bölgesinde zorunlu sistemle kahve üretimine bir süre daha devam edildi. Daendels'in başlattığı idarî reformları daha da ileriye götürerek Cavalı mahallî idarecilerin ve sultanların yetkilerini iyice kısıtlayan ve onları yabancı yöneticilere karşı sorumlu hale getiren Raffles, Batı kontrolünde bürokratik bir idarî sistem kurmaya çalıştı.

Avrupa'da Napolyon savaşlarının sona ermesiyle Hollanda'nın Endonezya'daki bütün sömürgeleri tekrar bu ülkeye devredildi (1816). Eski yönetimin başlattığı reformları değişen şartlar çerçevesinde devam ettiren Hollanda, verimsiz ekonomiyi desteklemek ve ticareti tekrar kendi kontrolü altına almak için, bölgede faaliyet gösteren bütün Hollandalı tüccarların ve devletin ortak olduğu Nederlandsche Handel Maatschappij adında yeni bir şirket kurdu (1824). Ancak bu şirket Cava Savaşı (1825-1830), Batı Sumatra'daki Pedri Savaşı (1821-1838) ve Sulavesi, Borneo ve Maluku adalarında çıkan karışıklıkları bastırmak için yapılan yüklü askerî harcamalar devletin malî sıkıntılarını iyice ağırlaştırdığından beklenen ticarî gelişmeyi sağlayamadı.

1825 yılında Yogyakarta Sultanı II. Hamengkubuwana'nın büyük oğlu veliaht prens Diponegoro, arkasına birçok aristokrat ve din adamını da alarak Hollanda'ya karşı ayaklandı. Tarihe Cava Savaşı olarak geçen bu ayaklanma 1830 yılına kadar devam etti ve Hollanda bu savaş bahanesiyle Yogyakarta ve Sura-

karta'ya bağlı kenar bölgeleri de topraklarına ilhak ederek kendi idaresi altına aldı. Batı Sumatra'da Tuanku İmam Bonjol'un liderliğindeki, İslâmiyet'i eski kabile geleneklerinin etkisinden kurtarmaya çalışan Pedriler ile Hollanda ordusu arasında meydana gelen Pedri Savaşı esas itibarıyla müslüman din âlimleriyle Hollanda taraftarı kabile reisleri arasındaki dinî kaynaklı çatışmalardan çıkmış ve bölgede Hollanda idaresinin tam olarak kurulmasıyla sonuçlanmıştır.

Genel vali J. van den Bosch, bu savaşlar sonunda ortaya çıkan ağır borç yükünü karşılamayı amaçlayan ve "tarım sistemi" (cultuurstelsel) adı verilen yeni bir sömürge metodunu uygulamaya koydu (1830). Buna göre Cava'nın tarıma elverişli arazileri ihraç imkânı yüksek kahve, çay, şeker ve çivit gibi ürünlerin yetiştirilmesine ayrıldı. Sistemi iyi yürütmek için de mahallî idarecilerin bazı yetkileri geri verilerek üretimden bir pay almaları sağlandı. Bu yeni uygulamayı takip eden ilk on yıl içerisinde Cava'dan yapılan ihracat % 200 artış gösterdi. Bu katı sistemle elde edilerek Endonezya'dan Hollanda'ya aktarılan yaklaşık 832 milyon florin tutarındaki gelir ülkede hazine borçlarının ödenmesinde, vergilerin düşürülmesinde ve su kanalları ile demir yolları gibi alt yapı tesislerinin yapılmasında kullanıldı. 1860 yılında bu sistemi kaldırmak için liberal görüşlü milletvekilleriyle serbest ekonomi prensiplerini savunan iş çevreleri ve Mutta-tuli takma adıyla sisteme karşı bir roman yazan E. D. Dekker adlı bir sömürge idarecisi tarafından baskı başlatıldı. Sonuçta hükümet, 1863 yılından itibaren bu sistemi zamanla kaldıracağına söz vererek devlet tekeli altında bulunan biber, çivit ve çay gibi ürünlerin üretimini özel teşebbüse devretti; ancak afyon,

Cakrta'da
Minyatür
Park'tan
bir görünüş -
Endonezya

şeker ve kahve gibi kârlı ürünler bir süre daha (en son kahve, 1917 yılına kadar) devlet tekeli altında tutuldu.

1870 yılında kabul edilen toprak kanunu ile "liberal politika" adıyla yeni bir dönem başlatıldı. Bu dönemde Avrupalılar'a uzun vadeli toprak kiralama hakkı verilerek özel mülkiyete ait arazilerle devlet arazileri özel teşebbüse açıldı. Aynı zamanda yerli toprak sahiplerinin ve işçilerin haklarını korumak için de bazı tedbirler alındı. Otuz yıl süren bu dönemde çay, şeker, kahve ve tütün gibi geleneksel ürünlerin yanında kauçuk, kalay ve petrol gibi yeni sanayi ham maddeleri de ihraç ürünleri arasına girdi. Liberal politika, Endonezya'ya çok sayıda Hollandalı özel müteşebbis ve yatırımcının gelmesini, devletin ihracat gelirlerinin artmasını ve çiftlik arazilerinin genişlemesini sağladı.

Bu dönemde meydana gelen bir diğer önemli gelişme, Hollanda sömürge faaliyetlerinin Cava dışındaki adalarda da hız kazanmasıydı. Bu faaliyetlerin hedefi esas itibarıyla diğer sömürgeci güçlerin, özellikle İngilizler'in bölgeye yayılmalarını önlemek ve adalar arasında ticareti geliştirmekti. Hollanda idaresinin buralarda hâkim kılınması genellikle yarı egemen sultan ve krallarla yapılan antlaşmalar yoluyla sağlandı. Bazan da Bali ve Açe'de olduğu gibi askerî müdahale veya tam işgalle doğrudan merkezî yönetim getirildi. Bu gibi askerî hareketlerin en uzun ve en şiddetlisi, 1873-1904 yılları arasında vuku bulan Açe Savaşı idi. Açe halkının İslâmiyet'e olan bağlılığı ve ulemâ ile birlikte bölgede Hollanda hâkimiyetinin kurulmasına azimle ve kararlılıkla direnç göstermesi, sömürge yönetiminin bir İslâm politikası uygulamasına sebep oldu. Açe Savaşı'nın Hollanda lehine sonuçlanmasında, hükûmette İslâmî konularda danışmanlık yapan müsteşrik C. Snouck-Hurgronje ile asker ve idareci J. B. van Heutsz'un plan ve icraatı etkili olmuştur. Hurgronje, prensipte Hollanda hâkimiyetine karşı koyan bütün müslüman liderlerin acımasızca sindirilmesini ve günlük ibadetlerle diğer dinî faaliyetlere tam bir hürriyet tanınmasını tavsiye etti. Bu politikanın birinci bölümünü, Açe Savaşı'nı yürüten ve 1898-1904 yılları arasında Açe valiliği, 1904-1909 yılları arasında genel valilik yapan van Heutsz gerçekleştirdi. Önce Açeli aristokratlarla (ulubalang, uléebalang) iş birliği yaparak ulemanın liderliğinde yürütülen gerilla sa-

vasını bertaraf etti ve böylece bölge topraklarının tamamını Hollanda idaresi altına soktu (1904). 1910 yılına doğru da Madura, Bali, Aşağı Sunda adaları, Maluku adaları, Sulawesi, Kalimantan ve Sumatra dahil olmak üzere bugünkü bütün Endonezya adaları Cakarta'dan yönetilen birleşik bir sömürge ülkesi haline getirildi.

XX. yüzyılın başlarında Endonezya'da "ahlâkî politika" adı verilen ve daha ziyade paternalizmi yansıtan yeni bir sömürge ekolü geliştirildi. 1901 yılında resmen ilân edilen bu politika, sadece idarî yeterlilik ve ekonomik kalkınmayı değil aynı zamanda Endonezya halkının refahını arttırmayı, ülkede tarım, sağlık ve eğitim hizmetlerini geliştirmeyi ve daha önce tarım sistemiyle sağlanmış servetlerin Hollanda'ya aktarılmasından doğan "şeref ve vicdan borcu"nu ödemeyi hedefliyordu. Bu politika gereği iş çevrelerinde ve resmî dairelerde doğacak personel sıkıntısını gidermek, tarım alanına yeni ve modern teknikler getirmek ve sağlık hizmetlerini yaygınlaştırmak amacıyla ilk ve orta öğretim seviyesinde çeşitli idarî, teknik ve meslekî okullar açıldı. Fakat ülkede yaygın eğitime önem verilmeyle birlikte yine de okur yazar oranı pek fazla artmadı. İdarî sahada ise sorumluluğu merkezî sistemden mahallî yönetimlere aktaran bazı reformlar yapıldı. Bütün topraklar valilerin yönettiği çeşitli idarî bölgelere ayrıldı ve büyük şehirlerde mahallî idarecilere yardımcı olan danışma meclisleri kuruldu.

Ahlâkî politikanın uygulamaya konulmasıyla birlikte sömürge rejimine karşı olan düşünce ve hareketler canlılık kazandı; sosyal, kültürel, siyasî ve dinî alanlarda millî şuurun gelişmesini ve modernleşmeyi hedef alan birçok teşkilât kuruldu. Bunların en önemlisi ve ilki, Hollanda'nın açtığı sömürge okullarında yetişen Cavalı aydınların 1908 yılında Cakarta'da kurdukları, daha ziyade geleneksel Cava kültürünü modernleştirmeyi hedefleyen Budi Utomo (Asil Emek) adlı teşekküldür. Bunu 1912 yılında, geniş tabana dayanan ve dinî niteliği olan Sarekat İslam adlı derneğin kurulması takip etti. Esasen gittikçe artan Çin asıllı tüccarların rekabetine ve yaygınlaşan hristiyan misyonerlik faaliyetlerine karşı koymak için Cavalı müslüman tüccarlar tarafından kurulan İslâm Birliği kısa bir süre sonra siyasî bir halk hareketine dönüştü ve ilk defa Endonezya'ya muhtariyet verilmesi fikrini ortaya attı.

Hollanda buna 1918 yılında, bir kısmı tayin yoluyla gelenlerden, bir kısmı da mahallî meclislerin seçip gönderdikleri temsilcilerden oluşan ve sadece danışmanlık yetkilerine sahip bulunan Volksraad (Halk Meclisi) adında bir meclis kurmakla karşılık verdi. 1925'te bu meclise sınırlı boyutlarda kanun yapma yetkisi tanıyan bir uygulamaya geçildi; 1931 yılında da başlangıçta % 39 olan Endonezyalı üye oranı % 50'ye yükseltildi. Fakat hiçbir zaman Volksraad, Endonezyalıların istediği gerçek bir parlamento niteliğine kavuşmadı.

Hollanda ile iş birliği yapmama politikasını benimseyen İslâm Birliği, daha sonra sol kanat ve İslâmî kanat olmak üzere iki gruba ayrıldı (1922). İslâmî kanat 1923 yılında Partai Sarekat İslam Indonesia'ya dönüşürken aynı zamanda Hollanda Hindistanı Sosyal Demokrat Birliği'ne üye olan sol kanada mensup liderler de 1924'te Partai Komunis Indonesia'yı (= PKI, Endonezya Komünist Partisi) kurdular. Geniş halk kitlelerini etkisi altına almaya başlayan Partai Komunis Indonesia Kasım 1926'da Batı Cava'da, Ocak 1927'de de Batı Sumatra'da Hollanda'ya karşı ayaklanma başlattı. Ancak bu ayaklanmalar derhal bastırıldı ve aralarında birçok eski İslâm Birliği üyesinin de bulunduğu çok sayıda eylemci yakalanarak Boven Digul'da hapse atıldı. Bundan sonra Hollanda, Endonezyalı siyasetçi ve aydınların geniş halk kitlelerini şuurlandırma gayretlerine ve onların sömürge rejimi aleyhtarı faaliyetlerine karşı daha baskıcı bir politika takip etmeye başladı.

İslâmî ve komünist ideolojilere dayanan millî hareketlerin zayıflamasından sonra aydın kesimler arasında, Endonezya'nın bağımsızlığını destekleyen ve siyasî faaliyetini bu temel üzerine oturtan milliyetçilik ideolojisi hâkim bir siyasî düşünce olarak ortaya çıktı. Asırlardır bölgede "lingua Franca" niteliğiyle kullanılan Malay diline dayalı yeni Endonezya edebiyatı gelişti. 1918 yılında kırk civarında olan günlük, haftalık ve aylık gazete sayısı 1925'te 200'e ulaştı. Endonezya'nın birliğini ve millî kimliğini oluşturmaya yönelik kültürel ve siyasî faaliyetler gerçek ifadesini Ekim 1928'de Cakarta'da düzenlenen bir gençlik kongresinde buldu. Kongre üyeleri kabul ettikleri "gençlik andı"nda "tek vatan-tek millet-tek dil" ülküsünü gerçekleştirmeye yemin ettiler.

Temelini milliyetçilik fikri oluşturan ve Endonezya'nın bağımsızlığını, geniş tabanlı bir siyasî teşkilatlanmayla ve Hollanda ile iş birliği yapmama siyasetiyle kazanmayı hedefleyen ilk parti, geleceğin cumhurbaşkanı Ahmed Sukarno tarafından Temmuz 1927'de kurulan Partai Nasional Indonesia'dır (= PNI, Endonezya Milliyetçi Partisi). Sukarno'nun 1930'da tutuklanması üzerine kapatılan parti daha sonra aynı fikrî temel üzerine bina edilen, fakat biri halkın birliğine ve geniş tabanlılığa daha fazla önem veren Partai Indonesia (= Partindo), diğeri ideoloji ve teşkilât bakımından disiplinli bir kadro teşkil etmeyi hedef alan Partai National Indonesia-Baru (Yeni Endonezya Milliyetçi Partisi) olmak üzere iki ayrı siyasî kuruluş halinde ortaya çıktı. Hollanda aleyhtarı parti ve hareketlerin sömürge rejimi tarafından şiddetli bir şekilde bastırılmasından sonra 1930'lu yılların ikinci yarısında sömürgeci ülke ile iş birliğine giderek bağımsızlığa ulaşmayı hedefleyen çeşitli partiler kuruldu. 1936'da Volksraad, Hollanda hükümetinden Endonezya'ya muhtariyet vermesini ve bu gaye ile bir konferans düzenlenmesini istedi; fakat bu talep reddedildi. 1939 yılında müslüman ve milliyetçi grupların ortaklaşa kurdukları Gabungan Politik Indonesia'nın (= GAPI, Endonezya Siyasî Federasyonu) muhtariyet ve parlamenter rejim istekleri de sonuçsuz kaldı.

Mart 1942'de bütün Endonezya adalarının Japonlar tarafından işgal edilmesiyle Hollanda sömürge idaresi son buldu. Yaklaşık üç buçuk yıl süren bu dönemde Japonlar, Hollandalılar'ın aksine müslüman ve milliyetçi liderlerle iş birliği yaptılar ve aralarında Sukarno'nun da bulunduğu birçok lideri serbest bıraktılar. Bunların bir kısmı bağımsızlık ideallerine ulaşmak için Japonlar'ın askerî idaresinde görev almayı tercih ederken bir kısmı da halkı Japonlar'a karşı isyana teşvik etmek gayesiyle yer altı faaliyetlerine başladı. Endonezya dahil bütün Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerini siyasî ve ekonomik tesiri altına almaya çalışan Japonya, müttefiklere karşı yürüttüğü savaşta halkın desteğini sağlamak ve üzerlerindeki Batı etkisini silmek gayesiyle propaganda faaliyetlerine girişti ve halk kitlelerini harekete geçirmeyi hedefleyen çeşitli teşekküller kurdu. Halk arasından topladığı işçileri zorunlu çalıştırma sistemiyle ihtiyaç duyduğu savaş hizmetlerinde görevlendir-

di. Yaklaşık 60.000 dolayında genci askerî eğitiminde geçirdi ve Ekim 1943'te müttefiklerin muhtemel bir işgaline karşı koyabilmek için gönüllü gençlerden oluşan Peta adında bir gerilla teşkilâtı kurdu.

1944 yılı başlarında Batı Cava'da isyanlar çıkması, milliyetçi liderlerin bağımsızlık isteklerinin gittikçe artması ve Japon kuvvetlerinin savaşta ağır kayıplar vermesi üzerine Başbakan Koiso resmen yakın bir gelecekte Endonezya'ya bağımsızlık taniyacıklarını vaad etti (7 Eylül 1944) ve bu tarihten itibaren Japonlar, kırmızı-beyaz Endonezya millî bayrağının kullanılmasını ve daha sonra ülkenin millî marşı olarak kabul edilen Indonesia Raya (Büyük Endonezya) marşının söylenmesini serbest bıraktılar. Mart 1945'te de bağımsızlıkla ilgili konuları araştırmak ve bir anayasa hazırlamak üzere altmış iki Endonezyalı üyeden oluşan Badan Penyelidik Usaha Persiapan Kemerdekaan (Bağımsızlık Hazırlıkları Çalışma Komitesi) kuruldu. Bu komite 7 Ağustos 1945'te Panitia Persiapan Kemerdekaan Indonesia'ya (Endonezya'nın Bağımsızlığını Hazırlama Komitesi) dönüştü ve bir hafta sonra da Japonlar'ın müttefiklere şartsız teslim olmalarının ardından Sukarno ile diğer bir önemli milliyetçi lider olan Muhammed Hatta, Endonezya halkı adına ülkenin bağımsızlığını ve Endonezya Cumhuriyeti'nin kurulduğunu ilân ettiler (17 Ağustos 1945). Arkasından, çeşitli siyasî grupların desteğiyle anayasanın giriş bölümüne alınan "Pancasila" (Beş Prensipten: Tek Tanrı'ya inanç, âdil ve medenî insanlık, milliyetçilik, demokrasi ve sosyal adalet), Sukarno'nun ortaya attığı devlet felsefesi olarak benimsendi.

Cumhuriyetin ilânından itibaren Endonezya devriminin gerçekleştirildiği ve Hollanda'ya karşı bağımsızlık savaşının verildiği yaklaşık dört buçuk yıllık bir karışık dönem yaşandı. İngiliz ve Avustralyalı askerlerden oluşan müttefik kuvvetleri, Japonlar'ı teslim almak amacıyla Cava ve Sumatra'nın önemli liman şehirleriyle bu adalar dışında kalan diğer Endonezya adalarının tamamını işgal ettiler. Bu kuvvetlerin koruması altında geri gelen Hollandalılar'ın hedefi eski sömürgelerini tekrar ele geçirip yeniden kendi idarelerini kurmaktı. Bunun üzerine İngiliz ve Hollanda askerleriyle Endonezyalılar arasında şiddetli çarpışmalar başladı. Özellikle Kasım 1945'te, Japonlar'ın kurduğu eski gerilla teşkilâtı

Peta'nın çekirdeğini oluşturduğu Endonezya millî ordusu ile milis kuvvetleri güçlü İngiliz birliklerine karşı Surabaya'da üç hafta süren başarılı bir savunma savaşı verdiler. Daha sonra Hollanda ve cumhuriyet hükümeti temsilcileri arasında uzun görüşmeler başladı ve sonuçta Endonezya Federasyonu ile Hollanda-Endonezya Birliği'nin kurulmasına imkân veren Linggardjati (Mart 1947) ve Renville antlaşmaları (Ocak 1948) imzalandı. Ancak bunlara rağmen anlaşmazlıklar devam etti ve tekrar silâha başvuran Hollanda, Temmuz 1947 ve Aralık 1948'de cumhuriyeti yıkmaya yönelik iki ayrı askerî operasyon düzenleyerek işgal ettiği yerlerde etnik ve coğrafi farklılıklara dayanan otonom federe devletler kurdu. Fakat en sonunda dışarıdan milletlerarası kamuoyunun, içeriden gerilla savaşlarının baskısı altında bunalan Hollanda, Lahey'de Birleşmiş Milletler'in gözetiminde cumhuriyetçi ve federal liderlerin katıldığı bir yuvarlak masa konferansına oturmak zorunda kaldı ve imzalanan antlaşma gereğince, Yeni Gine adasının batı yarısını teşkil eden Irian Caya bölgesi hariç, Endonezya üzerindeki egemenlik haklarının tamamını aynı tarihte kurulan bağımsız Endonezya Birleşik Devletleri'ne devretti; varılan antlaşmaya göre Irian Caya'nın durumuyla ilgili görüşmeler sürdürülecekti. Böylece yaklaşık 350 yıl devam eden sömürge dönemi fiilen sona ermiş oldu (27 Aralık 1949).

Son Dönem. Siyasî bağımsızlığın kazanılmasıyla birlikte resmen çok partili parlamenter sistem kabul edildi. 17 Ağustos 1950'de de, Hollanda'nın baskısı altında federal statüde kurulmuş olan on altı federe devlet ve özel bölgenin meydana getirdiği birleşik devlet üniter Endonezya Cumhuriyeti'ne dönüştürüldü. Parlamenter sistemin uygulandığı 1950 ve 1957 yılları arasında yedi defa hükümet değişikliği oldu ve siyasî istikrar-sızlık sebebiyle iç güvenlik, ekonomik kalkınma, idarî yeterlilik, ordunun düzenlenmesi ve merkezileştirilmesi gibi ülkenin en önemli problemleri çözülemedi. Eylül 1955'te ilk genel seçimler yapıldı; fakat hiçbir parti parlamentoda çoğunluğu sağlayamadı. Sırasıyla % 22, 20, 18 ve 16 oranında oy alan Partai Nasional Indonesia, MASYUMI, Nehdatul-ulemâ ve Partai Komunist Indonesia dört büyük parti olarak ortaya çıktılar. Gerçek bir seçimle oluşan parlamento ve yeni kurulan koalisyon hükümeti de bir

ümit vermeyince, sınırlı yetkilerle devlet başkanlığını üstlenmiş olan Sukarno, ül-ke geleneklerine dayandığını ileri sürdü-ğü ve "güdümlü demokrasi" (guided de-mocracy) adını verdiği bir siyasî sistem ortaya attı (Mart 1956). Batı tipi liberal demokrasileri eleştiren ve tek parti sis-temini savunan Sukarno parlamenter sis-temin Endonezya'ya uygun olmadığını, önemli meselelerin görüşmeler yoluyla anlayış birliğine varma usulüne göre çö-zümlemesi gerektiğini savundu. Karşı-lıklı mutabakat ilkesine dayanan bu sis-tem gereğince Nisan 1957'de herhangi bir siyasî partiye mensup olmayan Cu-anda Kartavircaya başkanlığında çok yön-lü bir görev hükümeti ve Mayıs 1957'de de devlet başkanının gözetimi altında dört büyük parti ve çeşitli meslek kuru-luşlarının temsilcilerinden meydana ge-len bir millî konsey oluşturuldu. Böylece güdümlü demokrasiye yönelik ilk adım atılmış oldu. Bu arada ülkenin bazı böl-gelerinde, özellikle Kuzey Sulawesi ile Ba-tı Sumatra'da bölgesel ayrılıkçı hareket-ler ortaya çıktı ve 1958 yılı başlarında Batı Sumatra'daki karşıt görüşlü liderler ayrı bir hükümet kurdular; ancak bu hü-kümet ve taraftarları merkezî ordunun müdahalesiyle kısa sürede dağıtıldı. Bu dönemde Hollanda ile ilişkiler de iyice kötüleşti. Hollanda'nın 1952'de Irian Ca-ya görüşmelerini kesmesi üzerine Endo-nezya da Şubat 1956'da tek taraflı ola-rak birlik antlaşmasını feshetti ve Ağus-tos 1956'da Lahey'deki yuvarlak masa toplantısında ülkeye çıkartılan borçları ödemeyi reddetti. Kasım 1957'de Bir-leşmiş Milletler'den Irian Caya üzerin-deki görüşmelerin başlamasıyla ilgili bir karar çıkmayınca büyük şehirlerde Hol-landa aleyhtarı gösteriler başladı ve bu yılın sonunda Hollandalılar'a ait işlet-melere ve çiftliklere el konuldu; birçok Hollandalı teknik ve idarî eleman yurt dışına çıkarıldı. Fakat yetmişmiş eleman eksikliğinin de katkısıyla bozulan eko-nomik durumda enflasyon hızla yükse-lirken ihracat gelirleri düşmeye ve dış borçlar artmaya başladı. Ancak bu dö-nemde ekonomik ve siyasî alanlarda ba-şarı sağlanamazken eğitim ve kültür ko-nularında önemli ilerlemeler kaydedildi. İlk, orta ve lise seviyesinde yeni okullar açıldı ve yaygın eğitime önem verildi. 1950'de % 10'un altında olan okuma yazma oranı 1961'de % 46'ya yükseldi. Ülkenin resmî dili Endonezyaca'nın eği-tim ve idarede yaygınlaştırılması yönünde önemli mesafeler katedildi.

Sukarno 1959 yılı başlarında, devlet başkanına yürütme yetkisi veren 1945 anayasasını uygulamaya geçirme husu-sundaki teklifini meclise onaylatamayın-ca bunu bir kararnâme ile yürürlüğe ko-yup kendisine bağlı partili olmayan bazı üyelerle ordunun ve çeşitli meslek ku-ruluşlarının temsilcilerinden oluşan yeni bir hükümet kurdu. 1960 yılında da büt-çeyi onaylamayan meclisi feshederek tayin yoluyla gelen siyasî parti, ordu ve meslek kuruluşlarının temsilcilerinden 130 üyeli yeni bir meclis teşkil etti. MA-NIPOL - USDEK (siyasî manifesto ve 1945 anayasası, Endonezya sosyalizmi, güdümlü demokrasi, güdümlü ekonomi ve Endo-nezya kimliği kelimelerinin kısaltılmışı), NA-SAKOM (milliyetçilik, din ve komünizm) gibi birleştirici sloganlarla güdümlü demok-rasinin ideolojisini oluşturmaya çalıştı. Hem devlet hem hükümet başkanının görevlerini üstlenen Sukarno içte, ida-rede etkili olmaya başlayan Partai Komun-ist Indonesia ve ordu arasında bir den-ge politikası takip etmeye özen gösterir-ken dışta tarafsız politikadan uzaklaşa-rak komünist blokla olan ilişkileri arttırdı. Nisan 1955'te Bandung Konferansı ile üçüncü dünya ülkeleri arasında ülkesinin etkin bir rol üstlenmesini sağladıktan sonra da açıkça Batı karşıtı bir politika takip etmeye başladı. Malezya Federas-yonu'nun kurulmasına (Eylül 1963) muha-lefet etti ve prensip olarak bu ülkeye karşı çatışma politikası yolunu benimse-di. Malezya'nın Güvenlik Konseyi'ne se-çilmesi üzerine de ülkesini Birleşmiş Mil-leter teşkilâtından ayırdı (Ocak 1965).

30 Eylül 1965 tarihinde Partai Komun-ist Indonesia, ordu içinden bir grup su-bayın yardımıyla başarısız bir darbe gi-rişiminde bulundu ve altı general kaçırılarak öldürüldü. Fakat Stratejik İhtiyat Ordu Kumandanı General Suharto duru-ma hâkim oldu ve Partai Komunist In-donesia iktidarı ele geçirmekle suçlana-rak darbeyi takip eden aylarda özellikle Cava ve Bali'de, ölü sayısının 250.000 ile 1 milyon arasında tahmin edildiği bir ko-münist katliamı yaptı. General Suharto Partai Komunist Indonesia'yı resmen ya-sakladıktan sonra yönetimde geniş çaplı tasfiye hareketi başlattı ve Sukarno'yu da ölümüne kadar (1970) sürecek olan ev hapsine aldırdı (1966); Mart 1968'de ise kendisi Halk Danışma Meclisi tara-fından devlet başkanlığına getirildi.

Orde Baru (yeni düzen) adı verilen 1965 sonrası dönemde Suharto, Batı blokuy-la ilişkilerin geliştirilmesine özen göster-

di ve Malezya ile çatışma politikasına son vererek ülkesinin tekrar Birleşmiş Mil-leter'e üye olmasını sağladı. Association of South East Asian Nations'ın (= ASEAN, Güneydoğu Asya Uluslar Birliği) kuruluşun-da (Ağustos 1967) etkin rol oynayan Su-harto, bölgesel iş birliğini geliştirmeye çalıştı. Birleşmiş Milletler gözetiminde Irian Caya halkı arasında yapılan refe-randumla bölge Endonezya'ya katıldı (Ey-lül 1969). Suharto, uygulamaya koydu-ğu ekonomik istikrar programıyla ülke-yabancı sermayenin girişini kolaylaş-tıran bir dizi önlem aldı ve dış ticareti li-beralleştirerek enflasyonu düşürüp eko-nomiye istikrara kavuşturdu.

Bu dönemde birçok subayın idarî ve iktisadî kuruluşlarda görev alması or-dunun yönetimdeki etkisini arttırdı ve böylece "ikili görev" ilkesi (dwi-fungsi) ku-rumlaştı. Yönetim askerî bir rejim olma-masına rağmen orduya ve bürokrasi-ye dayanan otoriter bir yapıya dönüştü. 1971'deki genel seçimleri büyük bir ço-ğunlukla çeşitli siyasî grup, ordu, polis ve meslek kuruluşlarının temsilcilerin-den oluşan hükümet partisi Golongan Karya kazandı. Seçim sonrasında çeşitli siyasî kısıtlamalar getirilmesi üzerine muhalefetteki dört İslâmî parti Partai Persatuan Pembangunan, diğer milliyet-çi ve hristiyan partiler ise Partai Demok-rasi Indonesia adı altında iki ana parti olarak birleşti. Siyasî partilerle diğer si-vil kuruluşlara, devletin temel ideolojisi sayılan Pancasila'yı esas kabul etme zo-runluluğu getirildi ve bu prensipleri yay-mak gayesiyle eğitim kurumlarında, or-duda ve devlet dairelerinde kurslar dü-zenlendi.

Giderek otoriter bir yönetim şekli alan "yeni düzen"e karşı 1974'ten sonra özel-likle İslâmî çevrelerde, bazı aydın kesim-lerinde ve öğrenciler arasında tepkiler yoğunlaştı. Artan rüşvet ve yolsuzluk id-diaları, 1975'te devletin en önemli pet-rol şirketi Pertamina'da bazı yolsuzluk-ların ortaya çıkarılmasıyla doğrulandı. 1975-1976'da Endonezya'nın eski bir Portekiz sömürgesi olan Doğu Timor'u işgal ve ilhaki dış politikada bazı sorun-lara yol açtı. Ancak 1977, 1982 ve 1987'-de yapılan seçimlerde Golongan Karya yine çoğunluğu sağladı ve her seçim son-rasında Suharto kısmen seçimle, kis-men tayin yoluyla oluşturulan Halk Da-nışma Meclisi tarafından tekrar devlet başkanlığına seçildi. Ülkede sağladıkları ekonomik kalkınma ve getirdikleri siya-sî kontrol sayesinde iktidarda kalmayı

sürdüren yeni düzen liderleri Endonezya'nın birliğini korumayı amaçlayan Pancasila'yi, devlet başkanına kuvvetli yetkiler sağlayan 1945 anayasasını, ordunun ikili görev ilkesini ve üç partili sistemi Endonezya'nın problemlerine en uygun çözüm yolu olarak görmektedirler.

BİBLİYOGRAFYA :

J. Th. P. Blumberger, *De Nationalistische Beweging in Nederlandsch Indie*, The Hague 1931; J. S. Furnivall, *Netherlands India*, Cambridge 1939; G. McT. Kahin, *Nationalism and Revolution in Indonesia*, Ithaca 1952; B. J. O. Schrieke, *Indonesian Sociological Studies*, The Hague 1959, I-II; B. H. M. Vlekke, *Nusantara: A History of Indonesia*, The Hague 1959; W. F. Wertheim, *Indonesian Society in Transition*, The Hague 1959; R. van Niel, *The Emergence of the Modern Indonesian Elite*, The Hague 1960; B. R. O' G. Anderson, *Some Aspects of Indonesian Politics under the Japanese Occupation, 1944-1945*, Ithaca 1961; H. Feith, *The Decline of Constitutional Democracy in Indonesia*, Ithaca 1962; *Indonesia* (nşr. R. T. McVey), New Haven 1963; R. T. McVey, *The Rise of Indonesian Communism*, Ithaca 1965; D. S. Lew, *The Transition to Guided Democracy in Indonesia*, Ithaca 1966; B. Dahm, *Sukarno and the Struggle for Indonesian Independence*, Ithaca 1969; *Indonesian Political Thinking, 1945-1965* (ed. H. Feith — L. Castles), Ithaca 1970; A. J. S. Reid, *The Indonesian National Revolution, 1945-1950*, Victoria 1974; R. Mortimer, *Indonesian Communism under Sukarno: Ideology and Politics, 1959-1965*, Ithaca 1974; L. E. Williams, *Southeast Asia: A History*, New York 1976, s. 70-87, 133-134, 171-182, 210-216, 252-259; *The History of South-East and East Asia* (ed. Khoo Kay Kim), Kuala Lumpur 1977, s. 123-165; H. Crouch, *The Army and Politics in Indonesia*, Ithaca 1978; J. D. Legge, *Indonesia*, Sydney 1980, s. 72-194; M. C. Ricklefs, *A History of Modern Indonesia*, London 1981, s. 20-272; *Regional Dynamics of the Indonesian Revolution, 1945-1949* (ed. A. R. Kahin), Honolulu 1985; D. G. E. Hall, *A History of South-East Asia*, London 1987, s. 301-365, 497-529, 580-591, 613-624, 789-797, 890-896, 933-939; N. B. Mody, *Indonesia under Suharto*, New Delhi 1987; A. W. Nieuwenhuis, "Indonezya", *İA*, V/2, s. 996-1008; "Indonesia", *Eİ²* (İng.), III, 1221-1224; "Indonesia", *EBr²*, IX, 483-491.

İSMAİL HAKKI GÖKSÖY

ENDÜLJANS

Hristiyanlık'ta, işlenen günahlardan dolayı dünyada çekilecek cezanın belirli şartlar karşılığında kilise tarafından affedilmesi anlamında kullanılan terim.

Latince *indulgentiadan* gelen (İng. ve Fr. *indulgence*) bir kelime olup sözlük anlamı "bağışlama"dır. Hristiyanlık'ta sadece Katolik kilisesine has bir terim ola-

rak Tanrı tarafından affedilen günahların dünyevi cezalarının kilise tarafından kısmen veya tamamen bağışlanmasını ifade etmektedir.

Hristiyanlık'ta günahın iki yönlü zararı vardır. Öncelikle insan günah işlemekle Tanrı'nın emrini çiğnemiş, dolayısıyla ondan yüz çevirmiş, herhangi bir şeyi Tanrı'ya tercih etmiş olmaktadır. Bu durum, günahın Tanrı'ya karşı işlenmiş olan suç ve hata yönünü ortaya koyar. Öte yandan günah, hem günah işleyene hem de mensubu bulunduğu cemaate zarar vermektedir. Bu sebeptendir ki gerek ruhları arındırmak gerekse dünya hayatındaki ahlâkî nizamın kudsiyetini muhafaza etmek için günaha yol açan söz ve davranışlara karşılık birtakım cezaî müeyyideler konulmuştur. Hristiyanlık'ta bu müeyyideler dünyevi ve uhrevî olmak üzere iki kısıma ayrılır. Günah karşılığı verilen cezalar ilâhî adalet gereği ıstıraplar, sefaletler, çeşitli sıkıntı ve üzüntüler şeklinde bu dünyada veya cehennem ateşi şeklinde âhirette ya da arındırıcı cezalar olarak a'râfta verilir ve hiçbir günah cezasız kalmaz. Ancak suçların bu dünyada cezalandırılması onların affedildiği anlamına gelmez, âhirete ertelendiğini gösterir. Diğer taraftan bir kısım günahların cezası da sadece bu dünyada verilmekte, âhirette intikal etmemektedir.

Hristiyanlık'ta, gerekli şartlar yerine getirildiği takdirde Kutsal Ruh'a karşı işlenen suçların dışındaki bütün günahların affedilebileceği kabul edilmiştir. Tanrı'nın emirlerini yapmamak veya yasaklarını çiğnemek şeklinde Tanrı'ya karşı işlenmiş olan suçtan doğan günah ya bizzat Tanrı tarafından veya onun adına kilise tarafından affedilebilmekteyse de bu durum günah sonucu ortaya çıkan dünyevi ceza ve kefaretleri ortadan kaldırmamaktadır. Kitâb-ı Mukaddes'te buna dair örnekler çoktur. Ahd-i Atîk'e göre Hz. Dâvûd, Uriya'nın karısı ile zina ettikten sonra işlediği suçun farkına varır ve Peygamber Natan'la aralarında şu konuşma geçer: "Ve Dâvûd Natan'a dedi: Rabb'e karşı suç ettim. Ve Natan Dâvûd'a dedi: Rab da senin suçunu sildi; ölmeyeceksin. Fakat küfretmek için bu işle Rabb'in düşmanlarına büyük fırsat verdiğinden dolayı sana doğan çocuk da mutlaka ölecektir" (II. Samuel, 12/13-14). Burada anlatılan olayda Dâvûd işlediği suç sebebiyle pişman olun-

ca Rab onun suçunu bağışlamış, ancak suçun cezası ortadan kalkmamıştır. Katolikler'deki a'râf inancı da Tanrı bağışlasa bile suçun dünyevi cezasının devam ettiğini göstermektedir. Zira Katolik inancına göre suçu Tanrı tarafından bağışlanan, fakat dünyevi cezasını çekmeden ölenler a'râfta azap görmek suretiyle bu suçtan arınmaktadırlar.

Yeryüzünde yaşayan her insan günah işleyebileceği için herkes Tanrı'nın bağışlamasına muhtaçtır. "Eğer günahımız yoktur dersek kendi kendimizi aldatırız ve bizde hakikat olmaz. Eğer günahlarımızı ikrar edersek günahlarımızı bize bağışlamak ve bizi her haksızlıktan temizlemek için O (Tanrı) sadık ve âdildir" (I. Yuhanna, 1/8-9).

Hristiyanlık'ta Tanrı'dan başka bazı kişi ve kuruluşlara da günahları bağışlama yetkisi verilmiştir. Nitekim Hz. İsa günahları bağışlamış ve bu yetkiyi havârilere de tanımıştır. Havârilere de onların halefi kabul edilen kilise Tanrı adına fertlerin günahlarını bağışlayabilmektedir. Günahların Allah'a karşı olan kısmının yine Allah adına bağışlanması, "günah itirafı" adı verilen dinî bir merasimle gerçekleşmektedir. Kişi işlediği günahı itiraf eder, pişman olur ve tövbe edip Tanrı'ya tam bir itaat içinde kötülüğü bırakırsa papaz onun günahını affetmektedir. Fakat bu bağışlama, günahın dünyevi karşılığının ortadan kalkması için yeterli değildir. Affedilen günahların dünyevi cezalarının kilise tarafından bağışlanmasına ise endüljans denilmektedir.

Sadece Katolik hristiyanlar tarafından kabul edilen endüljansın dogmatik temelleri, günahın affedilmesinden sonra da devam eden dünyevi ceza inancı ile bütün hristiyanların bir "azizler birliği" oluşturduğu kanaatine dayanmaktadır. Günahlarla ilgili dünyevi ceza inancı çeşitli konsil kararlarında ifade edilmiştir (*La Documentation catholique*, s. 198). Azizler birliği inancına gelince, Hristiyanlığa göre insanlar Tanrı'nın bir lufu olarak tabiat üstü bir bağla birbirlerine bağlanmışlardır. Bu sebeptendir ki birinin günahı diğerlerine zarar, iyiliği ise fayda verir. Hristiyanlar, Âdem'in suçunun bütün insanlara sirayet ettiği gibi Mesih'in kurtarıcılığının da bütün insanlara şâmil olduğunu kabul ederler. Bundan dolayı insanlar Mesih'te birleşmeye çağırılmışlardır (Yuhanna, 15/5;